

Çocuk Hakları Üzerine İyileştirme, Güçlendirme ve Adalet Erişim Projesi

RAPOR

Sorumluluk Reddi: Bu çalışma Avrupa Birliği'nin eş-finansal desteği ile ACAR Projesi Sivil Toplum Örgütleriyle İş Birliği Programı kapsamında hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla **Baran Tursun Uluslararası Dünya Ölçeğinde Silahsızlanma, Yaşam Hakkı, Özgürlük, Demokrasi, Barış ve Dayanışma Vakfı'na** aittir, Avrupa Birliği ve UNICEF'in görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Accountability for Children Advocacy for Rights
Çocuklar için Hesap Verebilirlik Hakları için Savunuculuk

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi 4 Temel İlkesi

- Ayrım gözetmeme (Madde 2)
- Çocuğun yüksek yararı (Madde 3)
- Yaşama ve gelişme hakkı (Madde 6)
- Katılım hakkı (Madde 12)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	3
2. ARKA PLAN	3
3. AMAÇ VE HEDEFLER	4
3.1. Amaç	4
3.2. Hedef Grup	4
3.3. Çalışmanın Yöntemi	4
3.4. İzleme Araçları ve Katılım	4
3.5. Tematik Kapsam	4
3.6. Coğrafi Kapsam	4
3.7. Kronolojik Kapsam	4
4. METODOLOJİ	4
4.1. Genel Yaklaşım	4
4.2. Etik Hususlar	5
4.3. Risk Faktörü	5
5. OLGULAR, ANKETLER, ANALİZLER, ÖLÇÜMLER	5
5.1. Etik Onay	5
5.2. Anketler.....	5
5.3. Veri Analizi	6
5.4. Diyarbakır İli Bulgular / Ölçümler	6
5.5. İzmir İli Bulgular / Ölçümler	8
6. ÇALIŞTAYLAR	10
6.1. İzmir Çalıştayı	10
6.2. Diyarbakır Çalıştayı	11
7. İZLEME FAALİYETLERİ	11
7.1. İzlemenin Amacı	11
7.2. Vakaların Sınıflandırılması / Ölçümler	12
7.3. Vakaların İllere Göre Dağılımı / Ulaşılan Vaka Sayısı.....	16
8. ÇEVİRİMİÇİ VE YÜZ YÜZE GÖRÜŞMELER	16
8.1. Geri Dönüş ve Değerlendirme / Ölçümler	16
9. BULGULAR	20
10. DEĞİŞİMLER	21
11. TAVSİYELER	22
12. SONUÇ	22
13. REFERANSLAR	24

1-GİRİŞ

Baran Tursun Vakfı'nın faaliyet odağında yer alan çocuk ve ergen haklarını güçlendirmeye ve iyileştirmeye yönelik yürüttüğü çalışmalardan elde edilen bulgulara göre; kolluk güçlerinin, açık ve kapalı alanlarda savunmasız durumda bulunan çocuk ve ergenlere yönelik kötü muamele, şiddet ve yaşam hakkı ihlallerinin yaygın şekilde devam etmesi ciddi bir toplumsal sorun haline gelmiştir ve bu durum, projemizin ana odağını oluşturmaktadır.

Proje kapsamında yürütülen çalışmalar, izleme faaliyetlerini daha geniş kapsamlı yapabilmeyi, çocuk ve ergenlerin adalete erişimi ve yaşama hakkını korumaya yönelik bilgi setini güçlendirmeyi hedeflenmiştir. Bu çerçevede çalışma; uluslararası norm ve standartlara uygun şekilde izlemeyi, standart veri toplamayı, derlemeyi, kanıt üretmeyi, bulguların analizini, ölçme, sınıflandırma ile görselleştirmeyi, etik onay sürecini, arka plan anlatımını ve raporlamayı amaçlanmıştır.

Bu rapor, kolluk kuvvetlerinin çocuklara ve ergenlere yönelik şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerini uluslararası norm ve standartlara uygun olarak belgelemek ve etkili çözüm yolları geliştirmek amacıyla vakaları izleme çalışmalarını kapsamaktadır.

Araştırma, doğum anından başlayacak çocuk ve ergen grubuna odaklanarak, şiddet mağdurlarının yaşadıkları deneyimleri ve bu olayların sosyal, psikolojik ve hukuki sonuçlarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi hedeflenmiştir.

Çalışmalar kapsamında açık ve kapalı alanlarda kolluk güçlerinin ihlallerine maruz kalan çocuk ve ergenlere yönelik vakaların izlenmesi, kanıt toplanması ve kapalı kaynak bulgulara ulaşmada zorluklar gözlemlenmiştir.

Çocuk ve ergenlere yönelik kötü muamele, şiddet ve ölümcül vakaların takibinde ve saha çalışmalarında, risk faktörünün yüksek olduğu ve

coğrafi yapısına göre kolluk güçlerinin izlemeyi yapan kişilere karşı çeşitli baskı ve engellemeleri olduğu tespit edilmiştir.

Kolluğun şiddetine ve kötü muamelesine maruz kalan ailelerin adalet arayışlarında misilleme davalarıyla karşı karşıya kaldıkları da gözlemler arasında yer almıştır. Mağdurların davacı iken, bir oldu bitti ile davalı durumuna getirildikleri gözlemlenmiştir.

Çocuk ve ergenlere yönelik şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerinin tespiti için ulusal düzeyde yapılan izleme faaliyetlerinde coğrafi karakterlerine göre hayatın doğal akışına aykırı durumlar gözlemlenmiştir.

2-ARKA PLAN

Kolluk gücü tarafından çocuk ve ergenlere uygulanan hak ihlallerinin arka planında birden fazla faktör bulunmaktadır.

Bunların başlıcaları; teoride ve uygulamalarda çocuk ve ergen haklarının korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin yetersizliği, suçluların tespitine özen gösterilmemesi, soruşturma ve kovuşturmaların etkin ve tarafsız yürütülmemesi, idari mekanizmaların suçlulara karşı hoşgörülü davranılması, yargılamaların genellikle cezasızlıkla veya sembolik ertelenmiş cezalarla sonuçlanması çocuk ve ergenlere yönelik yaşamsal hak ihlallerinin yaygınlaşmasını teşvik etmekte ve kolaylaştırmaktadır.

Kolluk güçleri tarafından çocuk ve ergenlere yönelik şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerinin bir diğer boyutu ise; kollukla çatışmayan, şiddet uygulamayan, başkalarının yaşamına yönelik tehdit oluşturmayan çocuk ve ergenlerin, yalnızca yolda yürürken, parkta otururken, okula giderken, yatağında uyurken ya da annesinin kucağındaiken şiddet ve kötü muameleye maruz kalmalarıdır. Hatta bazı durumlarda, yaşamlarını korumakla yükümlü kolluk güçleri tarafından bu çocukların yaşam hakları ihlal edilmiştir.

2015'te yürürlüğe giren 6638 sayılı İç Güvenlik Kanunu'nda, kolluğun güç kullanımına dair "öngörü" "makul şüphe" ve "takdir" gibi soyut kavramlara her kolluğun kendince anlamlar yüklemesi sonucunda aralarında kadınların ve çocukların da olduğu yüzlerce kişinin ölümü de konunun bir başka boyutuna işaret etmektedir.

3-AMAÇ VE HEDEFLER

3.1) Amaç: Kolluk kuvvetlerinin orantısız güç kullanımı sonucu savunmasız çocukların açık ve kapalı alanlarda maruz kaldıkları şiddet, ayrımcılık ve yaşam hakkı ihlallerinin azaltılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, çocuk hakları uygulamalarının geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve korunması amaçlanmaktadır.

3.2) Hedef Grup: Çalışmanın ana hedef kitlesi, kolluk kuvvetlerinin müdahalelerine maruz kalan, açık ve kapalı alanlarda şiddet ve ayrımcılık riski taşıyan çocuklar ve ergenlerdir. Ayrıca çocukların korunması ve esenliğine katkı sunabilecek paydaşlar da dolaylı hedef grubu oluşturmaktadır.

3.3) Çalışmanın Yöntemi: Çalışma, uluslararası norm ve standartlara uygun şekilde yürütülmüştür. Hedef kitle ile yüz yüze ve çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirilmiş; bu süreçte etik onay süreci, arka plan anlatımı, veri toplama, derleme, kanıt üretme, bulguların analizi, ölçme, sınıflandırma, görselleştirme ve raporlama süreçleri dikkate alınmıştır. Ayrıca çocukların aktif katılımıyla gerçekleştirilen odak grup çalışmaları da yöntemsel araçlar arasında yer almaktadır.

3.4) İzleme Araçları ve Katılım: Projenin temel faaliyetlerinden biri; veri izleme, veri toplama, veri tabanı oluşturma ve raporlama süreçlerine çocuk ve ergenlerin katılımını sağlamaktır. Bu katılım, çocukların özgüvenlerinin desteklenmesi, olası şiddet, ayrımcılık ve yaşamsal hak ihlallerine dair temel kaygılarının azaltılması, koruma ve katılım hakkının kapsamının öğrenilmesi, farkındalık düzeylerinin artırılması ve çocuk hakları savunuculuğu

konusunda becerilerinin gelişmesini amaçlamaktadır.

3.5) Tematik Kapsam: Bu program, kolluk kuvvetlerinin orantısız güç kullanımı sonucu çocuk ve ergenlerin maruz kaldığı **şiddet, ayrımcılık, yaşam hakkı ihlalleri, adalete erişim engelleri ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler** temalarına odaklanmaktadır.

Çalışma kapsamında açık ve kapalı alanlarda şiddete ve yaşam hakkı ihlallerine maruz kalan çocuklar ve ergenler izleme sürecine dâhil edilmiştir. Kısa sürede yürütülen izleme faaliyetlerinden elde edilen veriler grafiklerle görselleştirilmiş ve analiz edilmiştir.

3.6) Coğrafi Kapsam: İzleme çalışmaları tüm Türkiye coğrafyasını kapsamaktadır. Çalışmalar boyunca izleme yapılan vakaların bölgelere göre dağılımı incelemeye alınmıştır. Ancak izleme çalışmalarından elde edilen bulgular dahilinde özellikle yaşam hakkı ihlallerinin yoğunlaştığı bölgeler Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölgeler Kürtlerin yoğunluklu yaşadığı bölgelerdir. Vakaların illere göre dağılımına bakıldığında ise Diyarbakır, Şırnak ve Van'da yoğunlaştığını görüyoruz.

3.7) Kronolojik Kapsam: İzleme faaliyetleri 2007-2024 yılları arasındaki vakaları kapsamaktadır. Vakaların hangi yıllarda artıp azaldığı analiz edilmiştir. Bu artış ve azalma durumlarının Türkiye'nin sosyolojik ve siyasi gündemleri ile bağları analiz edilmiştir. Proje boyunca izleme faaliyetlerinden elde edilen verilere göre vakaların çoğunlukla 2015 yılında, Diyarbakır ve çevre illerinde meydana geldiği gözlemlenmiştir.

4-METODOLOJİ

4.1) Genel Yaklaşım: Çalışmada elde edilen veriler nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak toplanmıştır. Literatür taraması yapılarak bu zamana kadar konu ile alakalı yayımlanmış raporlar incelenmiş, birincil veri kaynağı olarak ise anket ve odak grup görüşmeleri yapılarak destekleyici kanıt toplama çalışmaları yapılmıştır.

Anket ve odak grup çalışmaları atölyeye katılan 15-19 yaş aralığındaki çocuklara uygulanmıştır. Odak grup çalışmalarının 8-10 çocuk ile; anket görüşmelerinin ise 15-20 çocuk ile yapılması hedeflenmiş olup çalışmalar İzmir ve Diyarbakır'da toplamda 20 çocukla odak grup görüşmesi, 30-40 çocukla anket çalışması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Çocukların atölyelere ve anket/görüşme çalışmalarına katılımını arttırmak için STÖ ve Baro ziyaretleri yapılarak kurumlar bilgilendirilmiştir.

4.2) Etik Hususlar: Bütün proje faaliyetleri kapsamında Baran Tursun Vakfı'nın çocuk koruma politikasına uygun bir yol haritası izlenmiştir. Çocuklarla birebir görüşme ve iletişim sağlayan tüm personel öncesinde Çocuk Hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yapmış bilgi ve deneyimlerini almışlardır.

Proje faaliyetleri kapsamında kişisel bilgilerini paylaşmış olan tüm katılımcılardan Baran Tursun Vakfı tarafından hazırlanmış olan KVKK aydınlatma metni üzerinden imza alınarak kişisel hiçbir bilgi talep edilmemiştir.

Çocukların yüksek yararı gereğince atölyeye katılan tüm çocukların ebeveynlerine önceden hazırlanan onam formu imzalatılmıştır.

4.3) Risk Faktörü: Başta temel insan hakları olmak üzere, çocuk haklarının iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve bu alandaki savunuculuk faaliyetleri yüksek düzeyde risk faktörleri içermektedir. Kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen ihlalleri izleyen ve bu konuda savunuculuk yapan kurumlar ile bireyler, sahada sıklıkla kolluk kuvvetlerinin engellemeleriyle karşı karşıya kalabilmektedir. Ayrıca, bu alanda kanıt üretmek ve belgeleme yapmak da çeşitli engellemeler nedeniyle oldukça güçleşmektedir.

Gerek yerel gerekse ulusal düzeyde yürütülen faaliyetler sırasında konuların hassasiyeti dikkate alınarak; özellikle il emniyet müdürlükleri ve ilgili diğer devlet kurumlarıyla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş, bu görüşmelerde projenin genel hedefleri ile Baran Tursun Vakfı'nın

toplumsal yarar gözeten temel amacı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Bu sayede, sahada karşılaşılabilecek olası risklerin en aza indirilmesi hedeflenmiştir

5-OLGULAR & ANKETLER & ANALİZLER & ÖLÇÜMLER

5.1) Etik Onay: Çocuk ve ergenlere yönelik yapılan yüz yüze çalışmalar için gerekli kılınan **ETİK ONAY**, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Öğretim üyesi **Prof. Dr. İbrahim Aziz Yağan'ın** bilimsel araştırmasıyla Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 12.02.2025 tarih ve E-14679147-663.05-870739 sayılı raporu ile ikmal edilmiştir.

5.2) Anketler: Anket çalışmasının zeminin hazırlayan temel sebepler şunlardır;

Baran Tursun Vakfı'nın çalışma odağı kolluk kuvvetinin orantısız güç kullanımı, yaşam hakkı ihlalinde bulunması ve adalete erişim konularıdır. Bu kapsamda bu zamana kadar elde ettiğimiz verilerimiz ile gerçekleştirilen çalıştaylarda çocuk ve ergenlere yönelik konu dahilinde anketler uygulanmıştır.

Anket çalışması tüm Türkiye'yi yansıtmamaktadır. Yalnızca İzmir ve Diyarbakır illerinde konu dahilinde ön izlenim kazanmak amacıyla yüz yüze ve atölye çalışması şeklinde yapılmıştır. **9 Mart 2025** tarihinde İzmir'de yapılan çalıştayda 20 çocuk ve ergene, **22 Mart 2025** tarihinde Diyarbakır'da yapılan çalıştayda ise 21 çocuk ve ergene anket uygulanmıştır.

Şiddet ve kötü muameleyle ilgili soru çocukların **psikolojik ve fiziksel şiddet tanımlaması** ekseninde sorulmuştur. Bunlar: Tokat atma, itme, copla vurma, hakaret, küfür, korkutma, tehdit etme, gereksiz yere üst araması yapma, uzun süre bekletme ve sert müdahaleler şeklinde ifade edilmiştir.

Anketlerin ardından baroları temsilen katılım sağlayan avukatlar çocuklara yönelik hak bilgilendirme ve hukuki destek yolları hakkında bilinçlendirme çalışması gerçekleştirmiştir. Anket sonuçlarına göre çocukların %90'ının bu süreç sonunda hukuki destek mekanizmaları konusunda farkındalık kazandığı gözlenmiştir. Bu anket çalışması sayesinde çocukların yaşadıkları hak ihlallerine dair bilinç düzeyleri, kötü muamele algıları, adalete erişim olanaklarına dair bilgileri ve hukuki destek bilinci güçlendirilmiştir.

Anket kapsamında herhangi bir şiddete maruz kalınması durumunda hangi kurumlara başvurulduğu da sorulmuştur. Bu kurumlar karakol, savcılık, baro, kaymakamlık gibi şikâyetle bulunulabilecek kurumları içermektedir.

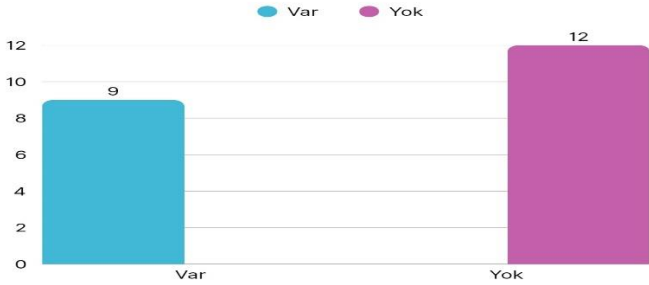
5.3) Veri Analizi

Yapılan ankette İzmir'den 20 Diyarbakır'dan 21 çocuk ve ergen katılmıştır. Buna göre kolluğun kötü muamelesine maruz kalan çocuk ve ergenlerin Diyarbakır bölgesinde daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Coğrafi olarak bölgenin kültürel ve siyasi koşulları yaşanan vakaların sıklığını değiştirmektedir. Bu durum mutlaka daha derin araştırmalar yapılarak analiz edilmelidir.

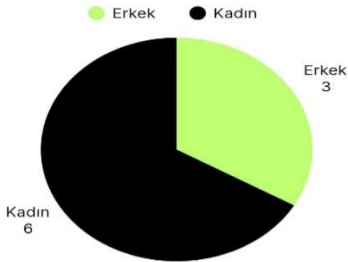
5.4) Diyarbakır İli Bulgular & Ölçümler

KOLLUĞUN KÖTÜ MUAMELESİNE MARUZ KALMA

Diyarbakır çalıştayında yapılan ankete katılan 21 çocuk ve ergenden 9 tanesinin kolluğun kötü muamelesine maruz kaldığı görülmektedir.

Kötü Muameleye Göre Cinsiyet Dağılımı

Kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlerden 6'sı kadın 3'ü erkektir.

Kötü muameleyle maruz kalan 9 kişiden yalnızca 2 tanesi hukuki olarak başvuru yapmıştır.

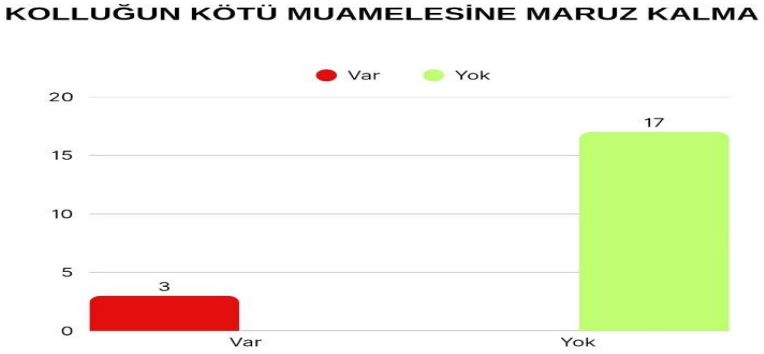
Kötü muameleyle maruz kalan 9 kişiden hiçbiri adalete erişim sağlayamamıştır.

Çocuk ve ergenlerden 17'si hukuki olarak haklarının neler olduğunu biliyorken 4 tanesi bilmediğini ifade etmiştir.

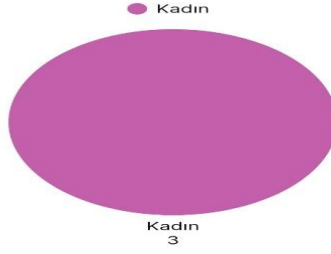
Burada dikkat çeken nokta; kötü muameleyle maruz kalan 9 çocuk ve ergen haklarını bildiğini söylediği halde işlerinden yalnızca ikisinin başvuru yapmış olmasıdır.

5.5) İzmir İli Bulgular & Ölçümler

İzmir çalıştayına katılan 20 çocuk ve ergenden 3 tanesi kolluğun kötü muamelesine maruz kalmıştır.

Kötü Muameleye Göre Cinsiyet Dağılımı

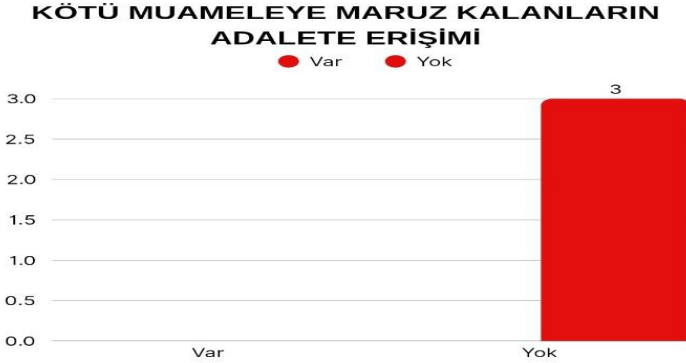

Kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlerin hepsi kadındır.

KÖTÜ MUAMELEYE MARUZ KALANLARIN HUKUKİ BAŞVURUSU

Kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlerden hukuki başvuru yapan olmamıştır.

Hukuki başvuru olmamasından kaynaklı kötü muamelenin cezai yaptırımını bulunmamaktadır. Bu sebeple kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlerin adalete erişim sağlamamış olduğu gözlemlenmiştir.

Çocuk ve ergenlerin hepsi hukuki olarak haklarının neler olduğunu bildiğini ifade etmiştir. Ancak İzmir ilinde de Diyarbakır iline benzer bir durum mevcuttur. Kolluğun kötü muamelesine maruz kalan çocuk ve ergenlerin hiçbiri hukuki olarak başvuru yapmamıştır.

Veriler, şiddet vakalarının büyük çoğunluğunun erkek çocuklara yönelik olduğunu göstermektedir. Bu durum, toplumsal cinsiyet perspektifiyle değerlendirildiğinde, kız çocuklarının kamusal alanda daha az görünürlüğe sahip olmasıyla ilişkilendirilebilir. Öte yandan, yaşam hakkı

ihlallerinde çocukların ve erkeklerin öldürölme biçiminde **ateşli silahların** öne çıktığı görölmüştür.

Siddete ve yaşam hakkı ihlallerine maruz kalan çocukların ağırlıklı olarak **15-19 yaş aralığında** olduğı tespit edilmiştir. Vakaların neredeyse tamamında **adalete erişim sorunları** yaşandığı; özellikle **cezasızlık politikaları** ve etkili yaptırımların uygulanmaması gibi yapısal sorunların bu durumu pekiştirdiğı görölmektedir.

6-ÇALIŞTAYLAR

İzleme çalışmasına ek olarak İzmir ve Diyarbakır'da, coğrafi ve karakteristik yapıları farklı iki ilde, çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştayların amacı başta yaşam hakkı ihlalleri olmak üzere çocuk ve ergenlerin haklarının iyileştirilmesi, güçlendirilmesidir. Çalıştayların hedef kitlesi çocuklar ve ergenlerden oluşmaktadır. Destekleyici aktörler olarak çalıştaya sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri, akademisyenler, üniversiteler ve yerel yönetimler de dahil edilmiştir. İzmir çalıştayı 09 Mart 2025 tarihinde, Diyarbakır çalıştayı 22 Mart 2025 tarihinde gerçekleşmiştir. Çocuk Hakları İyileştirme, Güçlendirme ve Adalete Erişim çalıştaylarına dair bulgular ve gözlemler aşağıda maddeler halinde yazılmıştır.

6.1) İzmir Çalıştayı: Çalıştaya online ve yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda, 50 yetişkin, 32 çocuk ve ergen davet edilmiş, etkinliğe 37 veli ve yetişkin, 20 çocuk ve ergen katılım göstermiştir.

6.1.1) Etkinlik öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere iki salonda gerçekleşmiştir.

Bir salonda çocuklara yönelik atölye çalışması yapılırken, diğer salonda veliler ve yetişkinler başta çocuk hakları, temel insan hakları ve savunuculuğı üzerine deneyimlerin paylaşıldığı oturuma katılım sağlanmıştır.

İzmir Çalıştayında Projeye Katılım Gösteren Kurumlar

6.1.2) Bayraklı Belediyesi Etkinlik için Konferans salonu tahsis etmekle kalmayarak, Bayraklı Belediyesi Çocuk Meclisi'nden çocuk ve ergenlerin katılımıyla projenin genel hedeflerine katma değer sağlamıştır.

6.1.3) İzmir Barosu projeye katılım ve katkı sunmak amacıyla adalete erişim sunumu gerçekleştirmiştir.

6.1.4) Etkinliğe Her Yer Çocuk Derneği alanda dezavantajlı çocuklar ile yaptıkları çalışmaları aktararak katılım ve katkı sağlamıştır.

6.1.5) Etkinlik proje uzmanı Mehmet Tursun yönetiminde, proje uzmanları Zeynep Eda Berfin Tozlu ve Erkan Ceylan tarafından yürütülmüştür.

6.1.6) Çocuk ve ergenlere yönelik atölye çalışması Çocuk Gelişimi Uzmanı **Sedanur Uğur** tarafından başarılı bir şekilde yürütülmüştür.

İzmir Çalıştay Sonuç ve Değerlendirme

İzmir çalıştay, çocuk hakları ve ihlaller konusunda farkındalığın artırılması ve çocukların aktif katılımının sağlanması açısından verimli geçmiştir. Katılımcılardan alınan geri bildirimler doğrultusunda benzer etkinliklerin düzenlenmesi çocuk hakları iyileştirme ve geliştirme alanlarında önemli katma değer sağlayacaktır.

Akademi, yerel yönetimler, Baro ve çocuk hakları alanlarında faaliyet gösteren kurumların çalışmalara katılımı sağlanarak, iş birliği, ortaklık ve desteğin devam ettirilmesi konularında ortaklaşmada görüş birliğine varılmıştır.

6.2) Diyarbakır Çalıştayı: 22 Mart 2025 tarihinde Diyarbakır'da düzenlenen Çocuk Hakları İyileştirme, Güçlendirme ve Adalet Erişim çalıştayına dair bulgular ve gözlemler aşağıda maddeler halinde yazılmıştır.

6.2.1) Online ve yüz yüze yapılan görüşmeler sonucunda, 44 yetişkin, 36 çocuk ve ergen davet edilmiştir. Etkinliğe 35 yetişkin, 21 çocuk ve ergen katılım göstermiştir.

6.2.2) Etkinlik öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere iki salonda gerçekleşmiştir.

Bir salonda çocuklara yönelik atölye çalışması yapılırken, diğer salonda vasiler ve diğer yetişkinler başta çocuk hakları olmak üzere, temel insan hakları ve savunuculuğu üzerinde deneyimlerini paylaşılması, tanınma, tanışma ve dayanışma konularında görüşler tartışılmıştır.

6.2.3) Etkinlikte ödül olarak katılımcı çocuklara “Katılım Sertifikası” verildi ve görselleştirilmiştir.

Diyarbakır Çalıştayında Projeye Katılım Gösteren Kurumlar

6.2.4) Etkinliğe Dicle Üniversitesinden Prof. Dr. Aziz Yağan kendi imzasıyla Etik Onay Raporu almasıyla projeye katkı sunarken, Dicle Üniversitesinden 2 Profesör, 1 doçent ve bir doktor düzeyinde katılım gösterilmiştir.

6.2.5) Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi projeye katılım ve katkısını transfer hizmeti yürüterek, gün boyu bir servis otobüsü tahsis etmiştir.

6.2.6) Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası projeye katılım ve katkılar sunmak amacıyla; biri çocuklar ve ergenler için, biri de vasiler ve yetişkinlere için olmak üzere 2 tam donanımlı salon ve 3 görevli tahsis etmiştir.

6.2.7) Diyarbakır Barosu projeye katılım ve katkı sunmak amacıyla adalete erişim sunumu gerçekleştirmiştir.

6.2.8) Gaziantep Barosu projeye katkı ve katılım göstermek amacıyla adalete erişim anlatıları sunmuştur.

6.2.9) Projenin genel hedeflerine katkı ve katılım göstermek amacıyla; Kuzey Yıldız Vakfı, Mezopotamya Vakfı, Z Kuşağı Derneği, Rengarenk

Derneği, Özgürlük Yolu Vakfı, SHUDER (Sosyal Hizmetler Uzmanları Derneği) deneyimlerini paylaşarak çalıştaya dinamizm kazandırmıştır.

6.2.10) Etkinlik proje uzmanı Mehmet Tursun yönetiminde, proje uzmanları Zeynep Eda Berfin Tozlu ve Erkan Ceylan tarafından yürütölmüştür.

6.2.11) Çocuk ve ergenlere yönelik atölye çalışması çocuk gelişimi uzmanı **Sedanur Uğur** tarafından başarılı bir şekilde yürütölmüştür.

Diyarbakır alıştayı Sonuç ve Değerlendirme

Diyarbakır alıştayı, çocuk hakları ve ihlaller konusunda farkındalığın artırılması ve çocukların aktif katılımının sağlanması açısından verimli geçmiştir. Katılımcılardan alınan geri bildirimler doğrultusunda benzer etkinliklerin düzenlenmesi halinde çocuk hakları iyileştirme ve güçlendirme alanlarında katma değer yaratılacaktır.

Akademi, yerel yönetimler, Baro ve çocuk hakları alanlarında faaliyet gösteren kurumların projenin genel hedeflerine katılımı sağlanarak, iş birliği, ortaklık ve desteğin devam ettirilmesi konularında ortaklaşmada görüş birliğine varılmıştır.

7-İZLEME FAALİYETLERİ

7.1) İzlemenin Amacı: İzleme faaliyetleri 2007-2024 tarihleri arasındaki vakaları kapsamaktadır. İzleme faaliyetleri hak ihlalleri alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının ve baroların raporlarının incelenmesi, Baran Tursun Vakfı'nın dava takipleri, vakaların ayrıntılı araştırılması yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler toplanırken yararlanılan rapor, belge ve yayınlar referanslar kısmında ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Türkiye'de çocuk haklarının teoride ve uygulamada ne ölçüde korunduğunu analiz etmek; yargısal ve yargı dışı mekanizmalarda çocuk haklarını güçlendirmek ve bu alanda savunuculuk yapmak amacıyla yürütölen izleme ve gözlem

faaliyetlerine ilişkin göstergeler ve ölçümler aşağıdaki grafiklerde sunulmaktadır.

7.2) Vakaların Sınıflandırılması /Ölçümler

İZLEME

VAKALARIN SINIFLANDIRILMASI

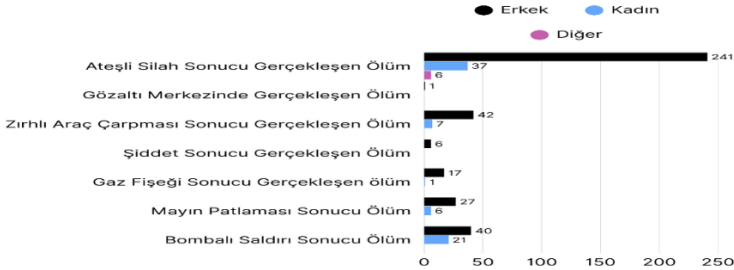
GÖSTERGELER & ÖLÇÜMLER

1- Yaşam Hakkı İhlalleri

2- Şiddet ve Kötü Muamele

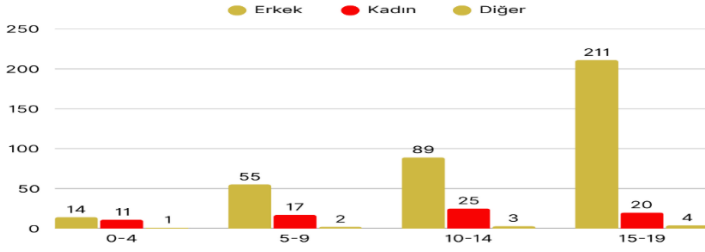
BÖLÜM 1: YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

Yaşam Hakkı İhlalleri Sınıflandırılması

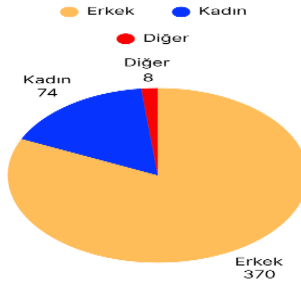
Yapılan izleme sonucunda yaşam hakkı ihlalleri ateşli silah, gözetiminde ölüm, zırhlı araç çarpması, fiziksel şiddet, gaz fişegi, mayın patlaması, bombalı saldırı sonucu ölüm olarak sınıflandırılmıştır. En yüksek ölüm oranının ateşli silah sonucu gerçekleştiği grafikte görülmektedir.

Yaşam Hakkı İhlalleri Yaş Grubuna Göre Dağılımı

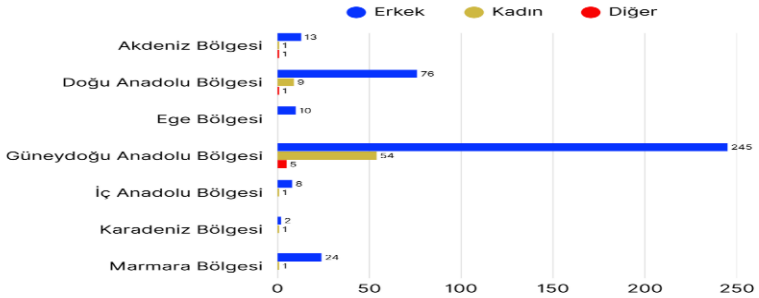
Yaşam hakkı ihlallerinin yaş gruplarına göre dağılımı 0-4,5-9,10-14,15 - 19 olarak belirlenmiştir. En yüksek yaşam hakkı ihlalinin 15-19 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

Yaşam Hakkı İhlalleri Cinsiyetine Göre Dağılımı

Yapılan izlemelere göre yaşam hakkı ihlallerine maruz kalanların 370'i erkek, 74'ü kadındır. 8 kişinin ise cinsiyeti bilinmemektedir. İhlallerin cinsiyete göre dağılımına bakıldığında çoğunluğunun erkek olduğu gözlenmektedir.

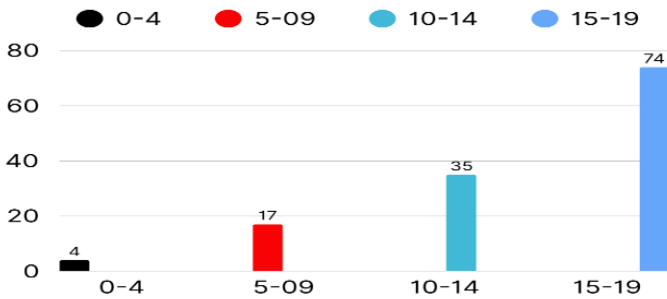
Yaşam Hakkı İhlalleri Bölgelere Göre Dağılımı

Yapılan izleme sonucunda toplamda 583 veriye ulaşılmıştır. Yaşam hakkı ihlallerine maruz kalan 583 kişiden 304'ü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndedir. İhlallerin yarısından fazlasının coğrafi ve siyasi karakterleri farklı, Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde olduğu gözlenmektedir.

BÖLÜM 2: ŞİDDET VE KÖTÜ MUAMELE VAKALARI

Vakaların Yaş Gruplarına göre Dağılımı

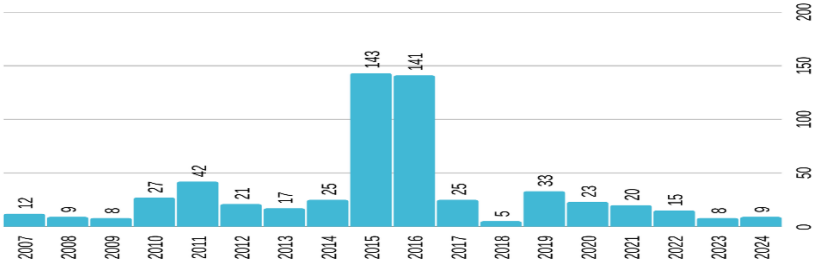
Yapılan izleme sonucunda şiddete ve kötü muameleyle maruz kalan çocuk ve ergenlerin yoğunluklu olarak 15-19 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

Vakaların Cinsiyetine Göre Dağılımı

Kötü muamele ve şiddet kategorisinde vakaların cinsiyete göre dağılımına bakıldığında 70 kişinin erkek, 12 kişinin kadın olduğu gözlenmektedir. 48 kişinin ise cinsiyeti bilinmemektedir.

Vakaların Yıllara Göre Dağılımı

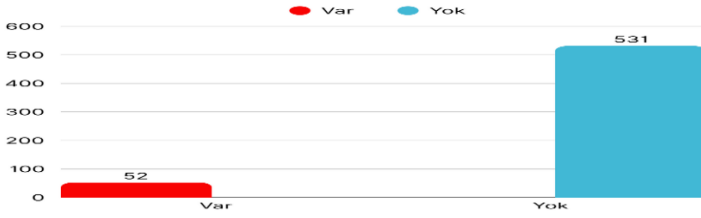
2007 ile 2024 yılları arası yapılan izlemeye göre, şiddet ve kötü muamele vakalarının en yüksek olduğu yıllar 2015 ve 2016 yılları olarak gözlemlenmiştir.

HEDEF KİTLENİN ADALETE ERİŞİM SORUNU

İzlenen 583 vakadan 578'nin adalete erişim sorunun olduğu gözlemlenmiştir.

HEDEF KİTLENİN HUKUKSAL DESTEK TALEBİ

Kötü muamele ve şiddete maruz kalan mağdurların hukuksal destek talebi incelendiğinde 583 vakadan ancak 52'nin talepte bulunduğu gözlemlenmiştir.

HEDEF KİTLEYE YÖNELİK MİSİLEMELER

İzlenen 583 vakadan 20'sine yönelik misilleme davası açıldığı gözlemlenmiştir.

7.3) Vakaların İllere Göre Dağılımı /Ulaşılan Vaka Sayısı

İzlenen İl: 35

İzlenen Vaka: 583

Diyarbakır - İzlenen Vaka Sayısı: 99	Siirt - İzlenen Vaka Sayısı:6
Batman - İzlenen Vaka Sayısı: 83	Aydın - İzlenen Vaka Sayısı: 3
Van - İzlenen Vaka Sayısı: 53	Malatya - İzlenen Vaka Sayısı: 1
Şırnak - İzlenen Vaka Sayısı: 73	Sakarya - İzlenen Vaka Sayısı: 1
Hakkari İzlenen Vaka Sayısı: 53	Antalya - İzlenen Vaka Sayısı: 1
Mardin - İzlenen Vaka Sayısı: 42	Muğla - İzlenen Vaka Sayısı: 2
Gaziantep - İzlenen Vaka Sayısı:39	Kütahya - İzlenen Vaka Sayısı: 1
Şanlıurfa - İzlenen Vaka Sayısı: 19	Zonguldak - İzlenen Vaka Sayısı: 1
İstanbul - İzlenen Vaka Sayısı: 23	Erzurum - İzlenen Vaka Sayısı: 5
Ağrı - İzlenen Vaka Sayısı: 13	Karabük - İzlenen Vaka Sayısı: 2
Elazığ - İzlenen Vaka Sayısı: 2	İzmir - İzlenen Vaka Sayısı: 12
Bitlis - İzlenen Vaka Sayısı: 2	Adana - İzlenen Vaka Sayısı: 17
Mersin - İzlenen Vaka Sayısı: 1	Balıkesir - İzlenen Vaka Sayısı: 1
Hatay - İzlenen Vaka Sayısı: 1	Samsun - İzlenen Vaka Sayısı: 4
Kocaeli - İzlenen Vaka Sayısı: 1	Bitlis - İzlenen Vaka Sayısı: 4
Bingöl - İzlenen Vaka Sayısı: 4	Bursa - İzlenen Vaka Sayısı: 2
Muş - İzlenen Vaka Sayısı: 2	Ankara - İzlenen Vaka Sayısı: 7
Tunceli - İzlenen Vaka Sayısı: 1	Bursa - İzlenen Vaka Sayısı: 2
	Ankara - İzlenen Vaka Sayısı: 7

8-ÇEVİRİMİÇİ & YÜZ YÜZE GÖRÜŞMELER

8.1) Geri Dönüş ve Değerlendirmeler & Ölçümler: Bu bölüm, ACAR Projesi kapsamında Baran Tursun Vakfı'nın yürütücülüğünde, Türkiye'de çocuk ve ergenlere yönelik şiddet ve ayrımcılığın farklı boyutlarına dair **kanıt üretme, kanıta dayalı savunuculuk ve farkındalık yaratma** faaliyetleri çerçevesinde hazırlanmıştır. Çalışma, çocukların açık ve kapalı alanlarda kötü muameleye, ayrımcılığa ve kurumsal şiddete maruz kalıp kalmadığını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen çevrimiçi ve yüz yüze görüşmelerin istatistiksel verilerini içermektedir.

Toplamda 400 kişiye form gönderilmiş; bunlardan 141'i veri toplama formlarını eksiksiz olarak doldurmuştur.

Kapsam: Bu formun hedef kitesini, çocuklar oluşturmaktadır. Destekleyici aktörler olarak veliler, yetişkinler, STÖ'ler, Barolar, Yerel Yönetimler, Akademi ve İnsan hakları savunucuları da hedef kitleye girmektedir. Form genel olarak çocuk hakkı ihlalleri konusunda kişilerin bilgi düzeyini ölçmektedir.

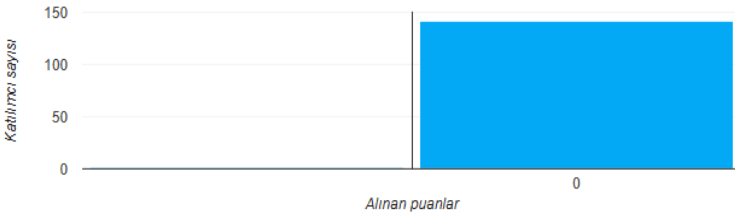
Analizler

Ortalama
0/0 puan

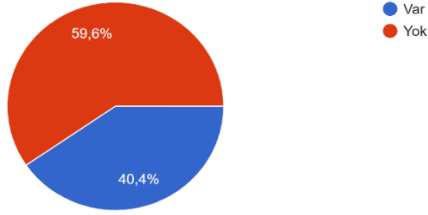
Ortanca değer
0/0 puan

Aralık
0 - 0 puan

Toplam puan dağılımı

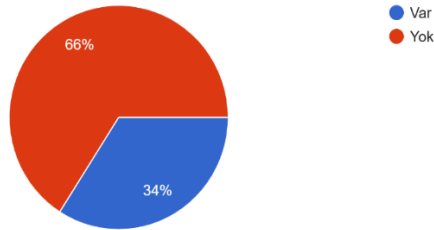

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden haberinizi var mı?
141 yanıt

Uluslararası İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nden haberdar olanların oranı %40,6 iken olmayanların oranı %59,6'dır.

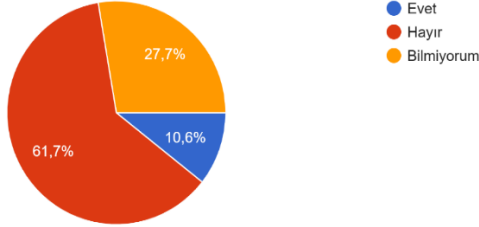
Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeden haberinizi var mı?
141 yanıt

Birleşmiş Milletler 'in Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden haberdar olanların oranı %34 iken olmayanların oranı %66'dır.

Türkiye’de çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi, izlenmesi ve giderimleri yeterli düzeyde mi?

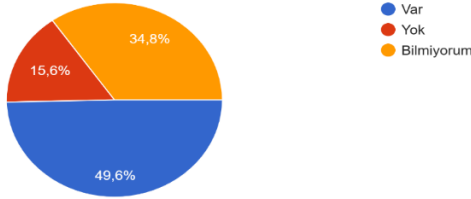
141 yanıt

Çocuklara yönelik kötü muamelenin önlenmesi ve izlenmesinin yeterli düzeyde olduğunu ifade edenlerin oranı %10,6 iken yeterli olmadığını ifade edenlerin oranı %61,7’dir. Konu ile ilgili fikri olmadığını belirtenlerin oranı ise %27,7’dir.

Başta temel insan hakları olmak üzere, çocuk hakları iyileştirilmesi, güçlendirilmesi ve savunuculuk faaliyetlerinde risk faktörü var mı?

141 yanıt

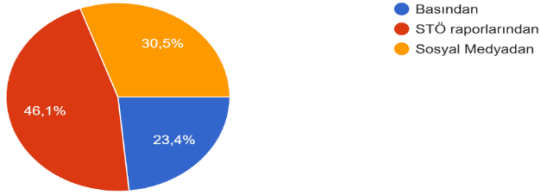

Hak ihlalleri alanında savunuculuk faaliyetleri yürütülmesinin riskli olup olmadığı sorusuna %49,6 oranında riskli cevabı verilmiştir. Risk yok

cevabının oranı %15,6 iken bilmiyorum cevabının oranı %34,8'dir.

Kolluk gücü tarafından gerçekleştirilen şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerinden nasıl haberdar oluyorsunuz?

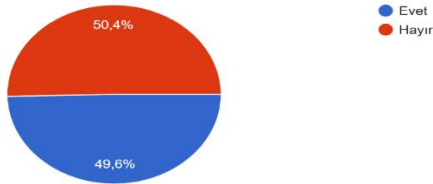
141 yanıt

Kolluk gücü tarafından gerçekleştirilen hak ihlallerinden nasıl haber alındığı sorusuna %46,1 oranında sivil toplum örgütlerinden cevabı verilmiştir. Sosyal medyadan haber alanların oranı %30,6 iken basından haber alanların oranı %23,4'tür.

Daha önce açık veya kapalı alanlarda kolluk görevlisinin kötü muamelesine maruz kaldınız?

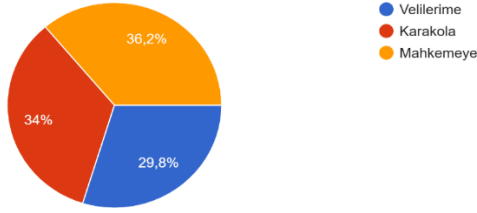
141 yanıt

Daha önce kolluk gücünün kötü muamelesine maruz kalanların oranı %49,6'dır. Kalmadığını ifade edenlerin oranı ise %50,4'tür.

Temel insan hakları ihlallerine maruz kaldığınızda ilk derece nereye başvuracaksınız?

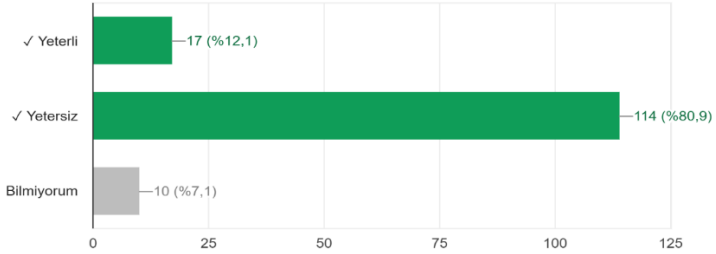
141 yanıt

İnsan hakkı ihlaline maruz kalındığında nereye başvurulmalı sorusuna %36,2 oranında mahkeme cevabı verilmiştir. Karakol cevabı verenlerin oranı %34 iken veli cevabı verenlerin oranı %29,8'dir.

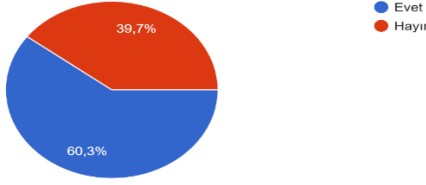
Türkiye'de Çocuğun Korunması ve Esenliğine İlişkin Toplumsal ve Hukuksal Mevzuatlar yeterli mi?

131 / 141 doğru yanıt

Toplumsal ve hukuksal mevzuatların yeterliliği sorusuna %12,1 yeterli, %80,9 yetersiz, %7,1 ise bilmiyorum cevabını vermiştir.

Türkiye’de çocuk koruma sistemlerinin iyileştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik UNICEF faaliyetlerine gönüllü katılmak ister misiniz?
141 yanıt

UNICEF faaliyetlerine gönüllü olarak katılmak istediğini ifade edenlerin oranı %60,3 iken istemediğini ifade edenlerin oranı %39,7’dir.

9-BULGULAR

9.1) Türkiye’de çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi, izlenmesi ve giderimler konusunda atılan adımların ve politikaların yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

9.2) Çocuk haklarının iyileştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik çalışmalardan elde edilen bulgulara göre çocukların şiddetten korunma, adalete erişimi ve özellikle yaşam haklarının korunması ile ilgili büyük oranda ihmal ve ihlallere maruz kaldığı tespit edilmiştir.

9.3) Çocuklara yönelik yaşamsal hak ihlallerine ilişkin tespit edilen önemli bulgulardan biri de, kolluğa veya başkasına yönelik tehdit oluşturmayan, kolluk güçlerinden kaçacak yaşta ve beceride olmayan yüzlerce çocuğun kolluğun şiddetine maruz kalmış ve yaşam haklarının ihlal edilmiş olmasıdır.

9.4) Önemli başka bir bulgu da kolluğun çocuklara yönelik şiddeti ve çocuk hakları ihlallerinde cezasız kaldığı yönünde toplumda çok ciddi ve yerleşik algı oluşmuş olmasıdır.

9.5) Türkiye’de başta temel insan hakları olmak üzere, çocuklara yönelik yaşam hakkı ihlalleri, açık ve kapalı alanlarda çocukların maruz kaldıkları şiddet ve ayrımcılık vakalarının izlenmesi ve raporlanması için bağımsız güvenilir kaynaklara ulaşmanın zor olduğu gözlemlenmiştir.

9.6) Çocuklara yönelik ölümcül vakaların takibinde ve saha çalışmalarında risk faktörünün yüksek olduğu ve kolluk gücü tarafından yaygın bir şekilde baskı uygulandığı tespit edilmiştir.

9.7) Bunun dışında kolluğun şiddetine ve kötü muamelesine maruz kalan ailelerin adalet arayışlarında karşılaşılan diğer risk faktörü de, ailelerin misilleme davalarıyla karşı karşıya gelmeleridir. Mağdurlar davacı iken, bir anda adaletsiz bir biçimde davalı durumuna getirilmektedir.

9.8) Coğrafi Ayrıklıklar: Çocuklara yönelik şiddet ve yaşam hakkı ihlallerinin tespiti için Türkiye’de gerçekleştirilen izleme çalışmaları ve gözlemler bölgeler arası farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

9.9) Kolluk şiddetinin ve yaşam hakkı ihlallerin yaygın olduğu illerde coğrafi ve siyasi karakterlerine göre sınıflandırma yapılmış ve hayatın doğal akışına aykırı olarak çocuklara yönelik **452** yaşamsal ihlalin, **304’ünün** Diyarbakır ve çevre illerinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

9.10) Açık ve kapalı alanlarda kolluğun şiddetine maruz kalan ve yaşam hakları ihlal edilen vakalarda hak ihlalinde bulunan kolluğun hesap verebilirliğinin sınırlı olduğu, yasal düzenlemelerin ve denetimin güçlü olmadığı tespit edilmiştir.

9.11) STÖ’lerin çocuk haklarına yönelik ihlallere karşı savunuculuk yönlerinin zayıf olduğu, çocuk hakları ihlalleri konularında aile ve toplumun uluslararası norm ve standartlar konusunda yeterli derecede bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir.

9.12) Çocukların Kararlara Katılımı: Çocukların karar alma süreçlerine katılımı, onların gelişimini ve özsaygısını destekleyen mevzuatın uluslararası norm ve standartlara uygun olmadığı tespit edilmiştir.

9.13) Çocukların Adalete Erişimi: Çocukların, haklarını ve adalet sistemini anlamalarını sağlamak için eğitim ve bilgiye erişim olmadığı, çocuklar için sosyal hizmetler ve destek mekanizmalarının yetersiz oluşunun adalete erişimlerini zorlaştırdığı tespit edilmiştir.

9.14) Çocuk Adaleti: Uluslararası norm ve standartlar bağlamında çocuk haklarının korunması ve adalet sistemiyle ilgili düzenlemelerin zayıf olduğunu tespit edilmiştir.

9.15) Cezasızlık: Hedef kitle tarafından adeta olağan bir yargı süreci olarak algılanmaktadır. Karar vericiler ise cezasızlıkla sonuçlanan olağan dışı süreçlerin giderilmesi konusunda herhangi bir adım atmamaktadır.

Devlete karşı işlenen suçlar ile devletin işlediği suçlara ilişkin yargının farklı bir tutum sergilemesi, yargının tarafsız olmadığı yönündeki kanaatin toplumda yaygınlaşmasına neden olmaktadır. Bu taraflı tutum, yargının evrensel hukuk ilkeleri ve adil yargılama standartlarından uzaklaşmasına yol açmaktadır. Sonuç olarak, yargı kurumu toplum vicdanında güven kaybına uğramış ve itibarını yitirmiştir.

9.16) Kolluğun aşırı güç kullanması sonucu ölümlerle sonuçlanan bazı vakalarda, etkili ve tarafsız soruşturmalar yapılmamıştır. İşkence, kötü muamele ve yaşama hakkı ihlalleri kapsamında görülen pek çok davada güvenlik güçlerinin soruşturma ve kovuşturma aşamasında görevlerine devam etmesi, yargı sürecini olumsuz etkilenmekte ve suçluların cezalandırılmasını zorlaştırmaktadır. Yaşama hakkı ihlallerinden sorumlu olan veya sorumlu olabileceğinden şüphe edilen kolluğu yargılamak yerine terfi ettirilmesi adalet arayanların önünde engel teşkil etmektedir.

9.17) Şiddet olayının faili olan kolluk genellikle olay yerinde delilleri kendisi toplamakta veya olayın akışına göre delil üretmektedir. Zanlılar tarafından üretilen ve toplanan delillere göre Emniyet birimleri tarafından olayın Fezlekesi düzenlenmektedir.

9.18) Türkiye’de yaşam hakkı söz konusu olduğunda gerek yargıda gerekse karar vericiler nezdinde “cezalandırmama kültürü” nün hâkim olduğu tespit edilmiştir.

10-DEĞİŞİMLER

10.1) Hedef kitle: Çocuk ve ergen haklarına yönelik izlenen veriler, cinsiyetine, yaşına, olay şekline, illere ve bölgelere göre sınıflandırılmayı öğrendi.

10.2) Hedef kitle, kolluk gücü tarafından gerçekleştirilen şiddet, kötü muamele ve yaşam hakkı ihlallerinin istatistik bilgilerini öğrendi.

10.3) Hedef kitle projenin genel hedeflerini, proje yürütücüsü Baran Tursun Vakfı’nı ve projeye finansal destek sağlayan Avrupa Birliği ve UNICEF’i öğrendi.

10.4) Hedef kitlenin projeye katılımını teşvik etmekle, hedef kitle nezdinde Baran Tursun Vakfı güçlü ve olumlu bir izlenim yarattı.

10.5) Hedef kitle Baran Tursun Vakfı’nın çocuk ve ergen haklarına yönelik izleme, kanıt toplama, kanıt üretme veri tabanı oluşturma kabiliyetinin dinamizmini öğrendi.

10.6) Hedef kitle ve diğer paydaşlar, Baran Tursun Vakfı’nın kapsayıcılık, tarafsızlık ve eşit yakınlık ilkelerini öğrendi.

11-TAVSİYELER

11.1) Çocukların karar alma süreçlerine daha etkin katılımını sağlayan yasal düzenlemeler yapılmalı, hayatlarını etkileyen konularda karar süreçlerine katılması desteklenmelidir.

11.2) Çocuk Dostu Mekanlar Yaygınlaştırılmalı, parklar, hastaneler, adliyeler, müzeler gibi tüm mekanlar çocukların erişimine ve haklarına uygun hale getirilmelidir.

11.3) Yerel düzeyde çocuk ve ergenlere yönelik okul meclisleri, gençlik meclisleri, çocuk danışma kurulları gibi yapılar kurulmalı ve desteklenmelidir.

11.4) Çocuk ve ergenlere yönelik haklarını bilmeleri ve hukuki süreçleri anlamaları için bilgilendirici seminerler ve atölyeler düzenlenmeli, bilinç yükseltme ve farkındalık arttırmaya yönelik çalışmaların sürdürülebilir ve sık yapılması sağlanmalıdır.

11.5) Çocuklar için özel adalet merkezleri kurulmalı ve çocuk mahkemeleri uluslararası norm ve standartlara uygun güçlendirilmelidir.

11.6) Çocukların kamu politikaları ve adalet süreçlerinde temsil edilmelerini sağlamak için çocuk danışma komiteleri kurulmalıdır.

11.7) Çocukların sahip olduğu temel hakların korunması, geliştirilmesi ve daha iyi hale getirilmesi amacıyla teori ve uygulamalar uluslararası norm ve standartlara uygun hale getirilmelidir.

11.8) Hukuki olarak destek mekanizmalarının güçlendirilmesi elzemdir. Kolluk kuvvetlerinin kötü muamelesine maruz kalan çocuk ve ergenlerin hukuki destek alabilmesi için barolar ve STK'larla ortak çalışma yürütülmelidir.

11.9) Okullarda insan hakları ve hukuki destek mekanizmaları ile ilgili mütemadiyen bilgilendirici programlar uygulanmalıdır.

11.10) Denetim mekanizmalarının artırılması ve denetimin bağımsız, objektif bir şekilde yapılması gerekmektedir. Kolluğun kötü muamele uygulamalarına karşı bağımsız denetim mekanizmaları güçlendirilmelidir.

11.11) Kötü muameleye maruz kalan çocuk ve ergenlere yönelik psikososyal destek mekanizmaları geliştirilmelidir.

11.12) Cinsiyet, dil, din, engellilik, etnik köken gibi farklar gözetmeksizin tüm çocuklar eşit haklar tanınmalıdır.

11.13) Sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve rehber öğretmenler aracılığıyla mağdurların ruhsal iyilik halleri gözetilmelidir.

11.14) Okullarda ve toplum merkezlerinde çocuklara hakları, sorumlulukları ve şiddete karşı korunma yolları için eğitsel çalıştaylar yürütülmelidir.

11.15) Çocuk hakları çalışmalarında veri toplama, kanıt üretme faaliyetlerinin sürekli ve sürdürülebilir olması için daha fazla desteklenmesi gerekmektedir.

11.16) Kolluk kuvvetlerinin çocuk ve ergenlere yönelik muameleleri ile ilgili istatistiklerin düzenli olarak toplanması ve kamuoyu ile paylaşılması sağlanmalıdır.

11.17) Çocuk ve ergen haklarına yönelik bağımsız izleme mekanizmaları güçlendirilmeli, STK, Baro, yerel yönetimler ve akademiyle iş birliği yapılmalıdır.

12-SONUÇ

Kolluk kuvvetlerinin aşırı ve orantısız güç kullanması sonucu meydana gelen vakalarda, mahkûmiyetle sonuçlanan dava oranı oldukça düşüktür. Kolluğun, soruşturmaların tarafı olduğu pek çok olayda delilleri toplaması, tanıklık yapması ve aktif görevlerinde kalmaya devam etmesi, yaşam hakkı ihlallerini artıran bir etken olmuştur.

Sanığın devletin güvenlik görevlisi olduğu durumlarda ise, suçluları koruma mekanizmaları farklı yöntem ve etkilerle devreye girmektedir. Hukukun üstünlüğüne inandığını ifade eden bazı idareciler, bu süreçlerde cezasızlığa zemin hazırlayan uygulamalara başvurmaktadır. İdari makamlar, adaletin sağlanmasına katkı sunmak yerine; bir yandan hak ihlallerine maruz kalanları kötüleyen ve itibarsızlaştıran açıklamalarda bulunmakta, diğer yandan suça karışan kolluk görevlilerini medya aracılığıyla savunmakta ve korumaktadır.

Çocuk haklarına ilişkin durum tespiti yapılması; hem Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin gereklerini yerine getirmek hem de çocuk haklarının sürdürülebilirliğini güvence altına almak açısından büyük önem taşımaktadır. Bu süreci benimsemek, temel insan hakları çerçevesinde çocuk haklarına saygılı bir çalışma kültürünü teşvik eder ve toplumsal sorumlulukların yerine getirilmesine katkı sunar. Böylece çocuk haklarının iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi sağlanabilir.

Bu rapor, açık ve kapalı alanlarda çocuk ve ergenlere yönelik gerçekleşen şiddet olaylarını ve yaşam hakkı ihlallerini tespit edip analiz etmektedir. Türkiye'de güvenlik güçlerinin orantısız güç kullanımı ve silah kullanma yetkisinin aşımı sonucu yaşamını yitiren çocuk ve ergenlerle ilgili raporlama çalışmalarının yetersizliği, konunun ulusal kamuoyunda yeterince gündeme gelmemesine neden olmuştur.

Türkiye'de çocuk ve ergenlere yönelik gerçekleşen şiddet ve yaşam hakkı ihlalleri, kişilerin **“dur ihtarına”** uymaması gerekçesiyle öldürülmesinden, barışçıl gösterilerde ve gözaltındaki ölümlere kadar çok geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Kanunla polis memurunun o anki inisiyatifine ve kendince kanuna yüklediği algısına bırakılan, **“öngörü”, “makul şüphe” ve “takdir”** gibi soyut ve altı doldurulmamış kavramlar sonucu, yaşama yönelik hiçbir tehditte bulunmayan, kolluğa karşı şiddet uygulamayan, aslında Kabahatler Kanununa göre işleme tabi tutulması gereken 500'den fazla çocuk ve ergen ya şiddete maruz kalmış ya da yaşam hakkı ihlal edilmiştir.

Yaşam hakkının özü bireyin hayatta kalmasıdır; tüm insan haklarının temelini ve önkoşulunu oluşturan bu hak, demokrasilerde hiçbir biçimde sınırlandırılması düşünülemeyecek bir haktır. Gerek uluslararası sözleşmelerin güçlü etkisi ve gerekse de yargı içtihatların bağlayıcı etkisi yaşama hakkının korunmasında devletlere tartışmasız yükümlülükler getirmiştir. Bu yükümlülüklerden biri, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 3. Maddesinde **“Yaşamak, özgürlük ve kişi güvenliği herkesin hakkı”** olduğuna dair yükümlülüğü, diğeri de Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesinin-AİHS 2/1 maddesine göre “Yaşamı yasayla koruma” güvencesi ve yükümlülüğünü devletlere vermiştir. Türkiye, bu yükümlülüğünü Anayasa’da düzenleme yaparak yerine getirmiştir. Anayasa m.17, “Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” ibaresine yer vermiştir.

Bu çalışma, açık ve kapalı alanlarda çocuk ve ergenlerin kolluk kuvvetleri tarafından uygulanan kötü muameleye maruz kaldıklarını ve bu konuda hukuki başvuru mekanizmalarını yeterince kullanmadıklarını ortaya koymuştur. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde yazılan haklarını bilmeyen çocuklar hem kendi yaşamlarında hem de toplumda ciddi bir dezavantajla karşı karşıya kalmalarından ötürü isteklerini, ihtiyaçlarını ya da yaşadıkları sorunları açıkça dile getirmede yetersiz kalmışlardır.

Bu yetersizliğe örnek olarak Diyarbakır ve İzmir illerinde yapılan anketler, kolluğun kötü muamelesine maruz kalan çocuk ve ergenlerin adalete erişimlerinin kısıtlı olduğunu göstermiştir. Yapılan anket çalışması çok küçük bir örnekleme içermesinden kaynaklı olarak Türkiye geneline yansıtmamaktadır. Ancak elde edilen veriler ve izleme faaliyetleri sonucunda şu söylenebilir; bu konu ile ilgili kapsamlı bir anket çalışması yürütülmeli ve sonuçlar politika yapıcılar ile paylaşılmalıdır.

Haklarını bilen çocuk ve ergenlerin dahi hukuki başvuru yapmaktan çekindiği ya da bu mekanizmalara erişimde zorluk yaşadığı gözlemlenmiştir. Bunun temel nedenleri olarak cezasızlık politikalarının varlığı, hukuki destek mekanizmalarının eksikliği ve psikososyal destek yetersizliği olabilir.

Bu rapor, politika yapıcılar, hukukçular, STK’lar ve ilgili diğer paydaşlar için önemli bir kaynak oluşturarak çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesi için atılması gereken adımlara dair somut öneriler sunmaktadır. Elde edilen bulgular, çocuk ve ergenlerin kolluk kuvvetlerinden gördüğü kötü muamele ile mücadelede daha etkin bir izleme ve raporlama mekanizmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Bu kapsamda, hukuki yardım mekanizmalarının iyileştirilmesi, bilinç artırma çalışmalarının yaygınlaştırılması ve kolluk kuvvetleri üzerinde etkin bir denetimin sağlanması kritik önem taşımaktadır.

13-REFERANSLAR

Baran Tursun Vakfı Yaşam Hakkı İhlalleri Veri Bankası

https://barantursunvakfi.org/Cocuklar_Ergenler/

İnsan Hakları Derneği, 2014 Yılı Hak İhlalleri Raporu

İnsan Hakları Derneği, 2015 Yılı Hak İhlalleri Raporu

İnsan Hakları Derneği, 2016 Yılı Hak İhlalleri Raporu

Diyarbakır Barosu, 2022, Mayın ve Çatışma- Savaş Atığı Kaynaklı Çocuk Hakkı İhlalleri Raporu

Türkiye İnsan Hakları Vakfı 2021, Yıllık İnsan Hakları Raporu

Proje Uzmanları / Raportörler

Mehmet Tursun

Zeynep Eda Berfin Tozlu

Erkan Ceylan

Çocuk Hakları İzleme, Güçlendirme ve Adalete Erişim Projesi Diyarbakır ve İzmir Çalıştayları

Veri Bankası

: www.barantursunvakfi.org

Haritalandırma

: barantursun.uwazi.io/tr/library/map

İletişim

: info@barantursunvakfi.org